

(א)

ויהי ביום השמיני. שמיני למלואים, הוא ר"ח ניסן, שהוקם המשכן בו ביום, ונמל י' עמרות¹ השנויות בסדר עולם (פרק ז'): ולזקני ישראל. להשמיעם שעל פי הרבור אהרן נכנס ומשמש בכהונה גדולה, ולא יאמרו מאליו נכנס⁴³: (ב) קח לך עגל. להודיע שמכפר לו הקב"ה ע"י עגל זה על מעשה העגל שעשה⁵: (ד) כי היום ה' נראה אליכם. להשרות שכינתו במעשה ידיכם, לכך קרבנות הללו באין חובה ליום זה⁶: (ז) קרב אל המזבח. שהיה אהרן בוש וירא לגשת, אמר לו משה למה⁷ אתה בוש, לכך נבחרת⁸:

¹ עי' שבת (פז ע"ב): תא שמע ויהי בחדש הראשון בשנה השנית באחד לחדש הוקם המשכן תנא אותו יום נטל עשר עטרות ראשון למעשה בראשית ראשון לנשיאים ראשון לכהונה ראשון לעבודה ראשון לירידת האש ראשון לאכילת קדשים ראשון לשכון שכינה ראשון לברך את ישראל ראשון לאיסור הבמות ראשון לחדשים.

² ז"ל: התחילו ז' ימי המלואים בכ"ג באדר, ובאחד בניסן שלמו. כל ז' ימי המלואים היה משה מעמיד את המשכן בכל בקר ובקר ומקריב עליו קרבנות ומפרקו, ובשמיני העמידו ולא פרקו, רבי יוסי ברבי יהודה אומר אף בשמיני העמידו ופירקו. ואכל אהרן ובניו את בשר האיל ואת הלחם אשר בסל, ופתח אהל מועד תשבו יומם ולילה שבעת ימים וגו', ויעש אהרן ובניו וגו' (ויקרא ח), ויהי ביום השמיני וגו' (שם ט א), אחר ז' ימי המלואים, ואחד בשבת היה, וראש חדש ניסן היה. ³ לָהּ (נוסף).

⁴ עי' תנחומא (שמיני פרק י'): כל אותם שבעת הימים שמשה עסוק במשכן, הוא היה זורק את הדם ומקטיר החלבים. א"ל הקב"ה, מה אתה סבור, קרא לאחיך. לכך כתיב קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל כדי לגדלו בפני הזקנים א"ל הקב"ה קרא לזקנים ומנה אותו לפניהם שלא יאמרו מעצמו נעשה כהן גדול.

⁵ עי' תנחומא (שמיני פרק ד): ויאמר אל אהרן קח לך עגל בן בקר ולמה לא אמר לו פר אלא עגל לפי שע"י העגל נתפקפקה הכהונה בידך ובעגל היא מתבססת בידך ולא עוד אלא שלא יהו ישראל אומרים יש להם עונות ממעשה העגל לפיכך א"ל הקב"ה אף הם יקריבו עגל ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת ועגל שידעו הכל שנתכפר להם על מעשה העגל אמר הקב"ה בעה"ז נתכפר להם ע"י קרבן ולעה"ב אני מוחה עונותיהם שלא בקרבן שנא' (ישעיה מג) אנכי אנכי הוא מוחה פשעך למעני. ועי' ספרא (שמיני & ג) ויאמר אל אהרן קח לך עגל בן בקר לחטאת מלמד שאמר לו משה לאהרן אהרן אחי אע"פ שנתרצה המקום לכפר על עונותיך צריך אתה ליתן לתוך פיו של שטן שלח דורון לפניך עד שלא תיכנס למקדש שמא ישנאך בביאתך למקדש ושמא תאמר א"צ כפרה אלא אני והלא אף ישראל צריכים כפרה שנאמר ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת וכי מה ראו ישראל להביא יותר מאהרן. אלא אמר להם אתם יש בידכם בתחלה ויש בידכם בסוף. יש בידכם בתחילה וישחטו שעיר עזים ויש בידכם בסוף עשו להם עגל מסכה. יבא שעיר עזים ויכפר על מעשה עזים יבא עגל ויכפר על מעשה עגל.

⁶ עי' ספרא שמיני (יד &): בשנה השנית [באחד לחודש] הוקם המשכן מלמד שבר"ח הוקם המשכן. יכול הוקם בראש חודש ושרתה שכינה בשמיני בחודש ת"ל וביום הקים את המשכן כסה הענן מלמד שביום הוקם המשכן בו ביום שרתה שכינה על מעשה ידי אהרן שכל מעשה שבעת ימי המלואים היה משה משמש ולא שרת' שכינה על ידו עד שבא אהרן ושימש בבגדי כהונה גדולה ושרתה שכינה על ידו שנאמר כי היום ה' נראה אליכם. ועי' (תנחומא וירא סי' ו): א"ר יצחק נאמר במילה עבודה ונאמר בקרבנות עבודה מה עבודה האמורה בקרבנות דמים אף עבודה האמורה במילה דמים למה זרע יעבדנו כיון שאדם מטיף טיפה אחת של דם היא חביבה לפני הקדוש ברוך הוא כקרבנות לפיכך נגלה הקדוש ברוך הוא על אברהם כשמל כשם שנגלה בקרבנות שנא' (ויקרא ט) שור ואיל לשלמים לזבח וגו' כי היום ה' נראה אליכם. ⁷ מה.

⁸ עי' ספרא שמיני (פ"א סי' ח): קרב אל המזבח משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שנשא אשה והיתה מתבישת מלפניו ונכנסה אחותה אצלה אמר לה על מה נכנסת לדבר זה אלא שתשמישי את המלך הגיסי דעתך ובואי ושמישי את המלך כך אמר משה לאהרן אהרן אחי על מה נתבחרת להיות כ"ג אלא

את הטאתך. עגל בן בקר:

ואת עלתך. איל:

קרבן העם. שעיר עזים ועגל וכבש. כל מקום שנאמר עגל⁹, בן שנה הוא, ומכאן אתה למד¹⁰:
(יא)

ואת הבשר ואת העור וגו'. לא מצינו הטאת חיצונה נשרפת אלא זו ושל מלואים, וכולן על פי
הדבור: (יב)

וימצאו. לשון הושטה והזמנה: (טו)

ויחטאהו. עשהו כמשפט הטאת:

כראשון. כעגל שלו: (טז)

ויעשה כמשפט. המפורש בעולת נדבה¹¹ בויקרא¹². (ביצה ב.): (יז)

וימלא כפו. היא קמיצה¹³:

מלבד עלת הבקר. כל אלה עשה אחר עולת התמיד¹⁴: (יט)

והמכסה. חלב המכסה את הקרב: (כ)

וישימו את החלבים על החזות. לאחר התנופה נתנן כהן המניף לכהן אחר להקטירם, נמצאו
העליונים למטה¹⁵: (כב)

ויברכם. ברכת כהנים, יברכך, יאר, ישא:

וירד. מעל המזבה: (כג)

ויבא משה ואהרן וגו'. למה נכנסו, מצאתי בפרשת מלואים בברייתא הנוספת על תורת כהנים
שלנו, למה נכנס משה עם אהרן, ללמדו על מעשה הקטורת. או לא נכנס אלא לדבר אחר, הריני
דן ירידה וביאה טעונות ברכה, מה ירידה מעין עבודה, אף ביאה מעין עבודה, הא למדת למה
נכנס משה עם אהרן ללמדו על מעשה הקטורת¹⁶. דבר אחר, כיון שראה אהרן שקרבו כל

שתשרת לפני הקב"ה הגיס דעתך ובוא ועבוד עבודתך. ויש אומרים היה אהרן רואה את המזבח כתבנית
שור והיה מתיירא ממנו וא"ל משה אחי לא ממה שאתה מתיירא ממנו הגיס דעתך וקרב אליו לכך נאמר
קרב אל המזבח.

⁹ סתם (נוסף).

¹⁰ עי' ספרא (ויקרא דבורא דחובה פ"ב ס' ו): רבי שמעון אומר כל מקום שנאמר עגל בתורה סתם בן
שנה שנאמר ועגל וכבש בני שנה בן בקר בן שתי שנים שנאמר קח לך עגל בן בקר לחטאת ואיל לעולה
תמים תמימים אף בשנים פר סתם בן שלש אף בני ארבע ובני חמש כשרין אלא שאין מביאין זקנים
מפני הכבוד.

¹¹ בעולת נדבה" נמחק, וצמקומו ליתא "בעולה".

¹² לבדוק איך לציין שזה בויקרא פרק א' וגם בביצה

¹³ עי' ספרא שמיני (מכילתא דמילואים יא): ויקרב את המנחה וימלא כפו ממנה נאמר כאן מילוי ונאמר
להלן מילוי מה מילוי האמור להלן מלא קומצו אף מילוי האמור כאן מלא קומצו.

¹⁴ עי' הוריות (דף יב ע"ב) משנה כל התדיר מחבירו קודם את חבירו וכו' מנא הני מילי אמר אביי דאמר
קרא מלבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד (למה לי) מכדי כתיב עולת הבקר עולת התמיד למה לי, הכי
קאמר רחמנא כל דתדירה קדמה.

¹⁵ עי' מנחות סב ע"א: כיצד עושה. מניח אימורין על פיסת היד וחזה ושוק עליהן, ובכל מקום שיש
לחם, הלחם מלמעלה. היכא. אמר רב פפא: במלואים. מאי טעמא. אילימא משום דכתיב: שוק התרומה
וחזה התנופה על אשי החלבים יביאו להניף תנופה, והכתיב: את החלב על החזה יביאנו. אמר אביי:
הוא דמיייתי ליה כהן מבית המטבחים ורמי ליה. והכתיב: וישימו את החלבים על החזות. הוא דיהיב
ליה לכהן אחרינא ואזיל ומקטר ליה, והא קמ"ל, דבעינן שלשה כהנים, משום דכתיב: ברוב עם הדרת
מלך.

¹⁶ עי' ספרא (שמיני ס' ל): ויבא משה ואהרן אל אהל מועד למה נכנס משה ואהרן ביחד ללמד אהרן
על מעשה הקטורת. או לא נכנס אלא לדבר אחר הריני דן ירידה טעונה ברכה וביאה טעונה ברכה מה

הקרבנות ונעשו כל המעשים, ולא ירדה שכינה לישראל, היה מצטער ואומר, יודע אני שכעס הקב"ה עלי, ובשבילי לא ירדה שכינה לישראל, אמר לו למשה, משה אחי כך עשית לי שנכנסתי ונתביישתי, מיד נכנס משה עמו ובקשו רחמים וירדה שכינה לישראל¹⁷:

ויצאו ויברכו את העם. אמרו ויהי נעם ה' אלהינו עלינו (תהלים צ יז), יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם¹⁸. לפי שכל ז' ימי המלוואים שהעמידו משה למשכן ושמש¹⁹ בו, ופרקו בכל יום, לא²⁰ שרתה בו שכינה, והיו ישראל נכלמים ואומרים למשה, משה²¹ רבינו כל הטורה שטרחנו שתשרה שכינה בינינו ונדע שנתכפר לנו עון העגל, לכך אמר להם זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה', אהרן אחי כדאי וחשוב ממני, שעל ידי קרבנותי ועבודתו תשרה שכינה בכם, ותדעו שהמקום בחר בו²²: (כד)

וירנו. כתרנומו: (ב)

ותצא אש. רבי אליעזר אומר לא מתו בני אהרן אלא על ידי²³ שהורו הלכה בפני משה רבן²⁴, רבי ישמעאל אומר שתווי יין נכנסו למקדש. תדע שאחר מיתתן הזהיר הנוטרים שלא יכנסו שתווי יין למקדש, משל למלך שהיה לו בן בית וכו', כדאיתא בויקרא רבה (פ"ב ס"א א'): (ג)

יציאה מעין עבודה אף ביאה מעין עבודה. מנין לביאה שהיא טעונה ברכה ודין הוא ומה אם יציאה שאינה טעונה רחיצה טעונה ברכה ביאה שטעונה רחיצה אינו דין שטעונה ברכה. או חילוף ומה אם ביאה שאינה טעונה ברכה טעונה רחיצה יציאה שטעונה ברכה אינו דין שטעונה רחיצה. לא אם אמרת בביאה שכן יצא מחול אל הקודש תאמר ביציאה שכן יוצא מקודש לחול. בטל החילוף וחזרנו לדין ירידה טעונה ברכה וביאה טעונה ברכה מה ירידה מעין עבודה אף ביאה מעין עבודה. הא למה נכנס משה עם אהרן ללמדו על מעשה הקטורת.

¹⁷ ע"י שם (ס"י ט): ויבא משה ואהרן אל אהל מועד כיון שראה אהרן שקרבו כל הקרבנות ונעשו כל המעשים ולא ירדה שכינה לישראל היה עומד אהרן ומצטער אמר יודע אני שכעס עלי המקום בשבילי לא ירדה שכינה לישראל כך עשה לי משה אחי שנכנסתי ונתביישתי ולא ירדה שכינה לישראל מיד נכנס משה עמו ובקשו רחמים וירדה שכינה לישראל לכך נאמר ויבא משה ואהרן אל אהל מועד.

¹⁸ ע"י פסיקתא דרב כהנא (נספחים אות א): משה ואהרן אל אהל מועד ויצאו ויברכו (ויקרא ט כג) וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה כאשר צוה ה' כן עשו ויברך אותם משה (שמות לט מג) מה ברכה ברכן א"ל יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם הה"ד ויהי נועם ה' אלהינו עלינו וגו' (תהלים צ יז) והדין וזאת הברכה (דברים לג א).

¹⁹ ש"מ

²⁰ (ושרתה) ולא.

²¹ נמחק.

²² ע"י שם (יד): ויהי ביום השמיני הוא יום שמיני לקדושת אהרן ובניו, או יכול שמיני בחדש כשהוא אומר ויהי בחודש הראשון בשנה השנית הוקם המשכן מלמד שבראש חדש הוקם המשכן, יכול הוקם בראש חודש ושרתה שכינה בשמיני בחודש, תלמוד לומר וביום הקים את המשכן כסה הענן, מלמד שביום הוקם המשכן בו ביום שרת שכינה על מעשה ידי אהרן, שכל מעשה שבעת ימי המילואים היה משה משמש ולא שרת שכינה על ידו, עד שבא אהרן ושימש בבגדי כהונה גדולה ושרתה שכינה על ידו שנאמר כי היום ה' נראה אליכם.

²³ על ידי" נמחק, וצמקומו איתא "מפני.

²⁴ ע"י ספרא שמיני (מכילתא ס"י לב) ויקחו בני אהרן אף הם בשמחתם כיון שראו אש חדשה עמדו להוסיף אהבה על אהבה ויקחו אין קיחה אלא שמחה. נדב ואביהוא מה ת"ל בני אהרן שלא חלקו כבוד לאהרן. נדב ואביהוא לא נטלו עצה ממשה. איש מחתתו איש מעצמו יצאו ולא נטלו עצה מזה ומזה. ויקריבו לפני ה' אש זרה אשר לא צוה אותם רבי ישמעאל אומר יכול אש זרה ממש ת"ל אשר לא צוה אותם הכניסוהו לא עצה. ר"ע אומר לא הכניסוהו אלא מין הכיריים שנאמר ויקריבו לפני ה' אש זרה א"כ למה נאמר אשר לא צוה אותם שלא נמלכו במשה רבן. ר"א אומר לא נתחייבו אלא על שהורו הלכה בפני משה רבן וכל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה.

²⁵ ז"ל: דתני רבי שמעון לא מתו בניו של אהרן אלא על שנכנסו שתווי יין לאהל מועד רבי פנחס בשם ר' לוי אמר משל למלך שהיה לו בן בית נאמן מצאו עומד על פתח חניות והתיז את ראשו בשתיקה

הוא אשר דבר וגו'. היכן דבר, וְנִעְדַּתִּי שְׁמָהּ לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִקְדַּשׁ בְּכַבְדִּי (שמות כט מג), אל תקרי בכבודי אלא במכובדי. אמר משה לאהרן, אהרן אחי, יודע הייתי שיתקדש הבית במיודעיו של מקום, והייתי סבור או בי או בכך, עכשיו רואה אני שהם גדולים ממני וממך²⁶: וידם אהרן. קבל שכר על שתיקתו, ומה שכר קבל, שנתייחד עמו הדבור, שנאמרה לו לבדו פרשת שתויי יין²⁷.

בקרבי. בבחירי:

ועל פני כל העם אכבד. כשהקב"ה עושה דין בצדיקים מתיירא, ומתעלה, ומתקלם, אם כן באלו, כל שכן ברשעים, וכן הוא אומר נִזְרָא אֱלֹהִים מִמְּקַדְּשֵׁיךָ (תהלים סח לו), אל תקרי ממקדשיך אלא ממקודשיך²⁸: (ד)

דד אהרן. עוזיאל אחי עמרם היה, שנאמר ובני קהת וגו' (שמות ו יח):

שאו את אחיכם וגו'. כאדם האומר לחבירו, העבר את המת מלפני הכלה, שלא לערבב את השמחה²⁹: (ה)

בכתנתם. של מתיב, מלמד שלא נשרפו בגדיהם אלא נשמתם, כמין שני חוטין של אש נכנסו לתוך חוטמיהם³⁰: (ו)

ומינה בן בית אחר תחתיו ואין אנו יודעים מפני מה הרג את הראשון אלא ממה שמצוה את השני ואמר לא תכנס בפתח חניות אנו יודעין שמתוך כך הרג הראשון כך (ויקרא ט) ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם ואין אנו יודעים מפני מה מתו אלא ממה שמצוה את אהרן ואמר לו (שם י) יין ושכר אל תשת אנו יודעין מתוך כך שלא מתו אלא מפני היין לכך חבבו הכתוב לאהרן וייחד אליו הדבור בפני עצמו שנאמר יין ושכר אל תשת.

²⁶ עי' תנחומא (שמיני פ"א): מלפני ה' ותאכל אותם וימותו לפני ה' בא משה ואמר לאהרן הוא אשר דבר ה' לאמר בקרובי אקדש. והיכן דבר במדבר סיני ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי וכן אמר משה לאהרן העת שאמר לי בקרובי אקדש חשבתי כי בי או בכך יפגע ועכשיו אני יודע כי הם גדולים ממני וממך וידום.

ועי' זבחים (קטו ע"ב): ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי, אל תקרי בכבודי אלא במכובדי. דבר זה אמר הקדוש ברוך הוא למשה ולא ידעו עד שמתו בני אהרן. כיון שמתו בני אהרן אמר לו אהרן אחי לא מתו בניך אלא להקדיש שמו של הקדוש ברוך הוא.

ועי' ספרא שמיני (פ"א ס' כג): עומד ותוהא אומר אוי לי כך עבירה בידי וביד בני שכך הגעתי. נכנס משה אצלו והיה מפייסו אמר לו אהרן אחי מסיני נאמר לי עתיד אני לקדש את הבית הזה באדם גדול אני מקדשו הייתי סבור או בי או בכך הבית מתקדש עכשיו נמצאו בניך גדולים ממני וממך שבהם הבית נתקדש.

²⁷ עי' ויק"ר (פ"ב ס' ב): כיון ששמע אהרן שבניו יראי שמים הן, שתק וקבל שכר על שתיקתו ומנין ששתק שנא' (ויקרא י) וידם אהרן ומנין שקיבל שכר על שתיקתו שזכה ונתייחד אליו הדיבור שנאמר וידבר ה' אל אהרן.

²⁸ עי' זבחים (קטו ע"ב): והיינו דא"ר חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, מאי דכתיב נורא אלהים ממקדשך, אל תיקרי ממקדשך אלא ממקודשיך, בשעה שעושה הקב"ה דין בקדושי מתיירא ומתעלה ומתהלל.

²⁹ עי' ויק"ר (פ"כ ס' ד): קרבו שאו את אחיכם מאת פני הקודש מאת פני הארון אינו אומר אלא מאת פני הקודש כאדם שאומר לחבירו העבר המת הזה מאת פני האבל הזה עד מתי אבל זה מצטער הה"ד אחרי מות שני בני אהרן. לא נהנת.

³⁰ עי' סנהדרין נב ע"א: אבא יוסי בן דוסתאי אומר: שני חוטין של אש יצאו מבית קודש הקדשים, ונחלקו לארבע, ונכנסו שנים בחוטמו של זה ושנים בחוטמו של זה, ושרפום, והכתיב ותאכל אותם, אותם ולא בגדיהם. ונילף מפריש הנשרפים, מה להלן שריפה ממש, אף כאן שריפה ממש, מסתברא, מאדם הוה ליה למילף, שכן: אדם, חוטא, נשמה, פיגול, אדרבה, מפריש הנשרפים הוה ליה למילף, שכן: מכשיר לדורות, הנך נפישין.

ועי' ספרא שמיני (ס' לד): ותצא אש מלפני ה' מלמד שיצא אש מבית קדש הקדשים ושרף נשמתם אבא יוסי בן דוסתאי אומר שני חוטים של אש יצאו מבית קדש הקדשים ונחלקו לארבעה ונכנסו שנים בחוטמו של זה ושנים בחוטמו של זה. ותאכל אותם נשמתם נשרפת ולא בגדיהם, שנאמר ויקרבו וישאום בכתנות בכתנות הנישאים.

אל תפרעו. אל תגדלו שער³¹, מכאן שְׁאֲבָל אסור בתספורת (מועד קמ"ד), אבל אתם אל תערבבו שמחתו של מקום:

ולא תמותו. הא אם תעשו כן, תמותו (ספרא שמיני פ"א ס"ה):

ואחיכם כל בית ישראל. מכאן, שצרתן של תלמידי חכמים מוטלת על הכל להתאבל בה: (ט) יין ושכר. יין דרך שכרות³²:

בבאכם אל אהל מועד. אין לי אלא בבואם להיכל, בגשתם למזבח מגין, נאמר כאן ביאת אהל מועד³³, ונאמר בקידוש ידים ורגלים ביאת אהל מועד³⁴ (שמות ל ב), מה להלן עשה גישה מזבחה כביאת אהל מועד, אף כאן עשה גישה מזבחה כביאת אהל מועד³⁵: (י)

ולהבדיל. כדי שתבדילו בין עבודה³⁷ קדושה למחוללת, הא למדת שאם עבד עבודתו פסולה (ספרא שמיני פ"א ס"ה, זבחים יז): (א)

ולחורת. למד, שאסור שיכור בהוראה. יכול יהא חייב מיתה, תלמוד לומר אתה ובניך אֶתְּךָ ולא תמותו, כהנים בעבודתם במיתה, ואין חכמים בהוראתם במיתה³⁸: (יב)

הנותרים. מן המיתה. מלמד שאף עליהם נקנסה מיתה על³⁹ עון העגל, הוא שנאמר וּבְאֶהְרֶן הַתְּאֲנִף ה' מֵאֵד לְהַשְׁמִידוֹ (דברים ט ב), ואין השמדה אלא כלוי בנים, שנאמר וְאֶשְׁמִיד פְּרִיז מִמֶּעַל (עמוס ב ט), ותפלתו של משה בטלה מחצה, שנאמר וְאֶתְּפִלָּל גַּם בְּעַד אֶהְרֶן בְּעֵת הַהוּא (דברים שם): קחו את המנחה. אף על פי שאתם אוננים, וקדשים אסורים לאונן:

את המנחה. זו מנחת שמיני ומנחת נחשון (ספרי שמיני פ"א ס"ג):

³¹ עי' ספרא (שמיני ס"מ): ראשיכם אל תפרעו ואל תגדילו פרע יכול אל תפרעו מן הכובע הרי אתה דן נאמר כאן פריעה ונאמר להלן פריעה מה פריעה האמורה להלן גידול שיער אף פריעה האמורה כאן גידול שער.

³² עי' שם (א-ב): יין ושכר אל תשת יכול כל שהוא יכול מגיתו ת"ל שכר לא אמרתי אלא כדי לשכר רביעית בן ארבעים א"כ למה נאמר יין מוזהרים עליו כל שהוא ומוזהרים עליו מגיתו. ר' יהודה אומר יין אל תשת אין לי אלא יין מנין לרבות כל המשכרים ת"ל שכר. א"כ למה נאמר יין על היין במיתה ועל שאר כל המשכרים באזהרה. ר"א אומר יין אל תשת ושכר אל תשת אל תשתהו בדרך שכרותו הא אם נתן לתוכו מים כל שהוא פטור.

³³ נמחק.

³⁴ נמחק.

³⁵ נמחק.

³⁶ עי' מכילתא (פרק ל): יאמר בבואם אל אהל מועד, מה ת"ל או בגשתם אל המזבח אלו כן הייתי אומר בין נכנס לעבודה בין שלא לעבודה חייב ת"ל או בגשתם אל המזבח לשרת מה להלן עבודה אף כאן עבודה אלא מעתה יאמר ובגשתם מה ת"ל בבואם אלו כן הייתי אומר להקטרה טעון קידוש לשאר עבודות אינו טעון קידוש לכך נאמר בבאם ובגשתם.

³⁷ עבודת.

³⁸ עי' ילקוט שמעוני תורה (רמז תקכט): ולא תמותו, ממשמע לאו אתה שומע הן, יכול יהיו ישראל חייבין מיתה על ההוראה ת"ל אתה ובניך לא תמותו אתה ובניך במיתה ואין ישראל חייבין מיתה על ההוראה.

³⁹ ועל.

⁴⁰ עי' ויק"ר (פ"ז ס"א): (ה"ד דברים ט) ובאהרן התאנף ה' מאד להשמידו וגו' ר' יהושע דסיכנין בשם ר' לוי אין לשון השמדה הכתוב כאן אלא לשון כלוי בנים ובנות כמה דתימא (עמוס ב) ואשמיד פריז ממעל ושרשיו מתחת ועל כל פשעים תכסה אהבה תפלה שנתפלל משה עליו.

עי' שם (פ"י ס"ה): דעתיה דרבי"ל דאמ' תפלה עשתה מחצה ממי אתה למד מאהרן שבתחלה נגזרה גזירה עליו שנא' (דברים ט) ובאהרן התאנף ה' מאד להשמידו אמר רבי יהושע דסיכנין בשם רבי לוי אין השמדה אלא כלוי בנים כמד"א (עמוס ב) ואשמיד פריז ממעל ושרשיו מתחת כיון שהתפלל משה עליו נמנעה ממנו חצי הגזירה מתו שנים ונשתיירו שנים הה"ד (ויקרא ח) קח את אהרן ואת בניו אתו.

ואכלוה מצות. מה תלמוד לומר, לפי שהיא מנחת צבור ומנחת שעה, ואין כיוצא בה לדורות, הוצרך לפרש בה דין שאר מנחות⁴¹: (יג)

וחק בניך. אין לְבָנוֹת חק בקדשים (ספרא שמיני פ"א ס"ח):

כי בן צויתי. באנינות יאכלוה (תיב פרק א. ח. זבחים קא): (יד)
ואת חוזה התנופה. של שלמי צבור:

תאכלו במקום טהור. וכי את הראשונים אכלו במקום טמא, אלא הראשונים שהם קדשי קדשים, הוצקו אכילתם במקום קדוש, אבל אלו אין צריכים תוך הקלעים, אבל צריכים הם להאכל תוך מחנה ישראל, שהוא טהור מליכנס שם מצורעים, מכאן שקדשים קלים נאכלין בכל העיר⁴²:

אתה ובניך ובנותיך. אתה ובניך בחלק, אבל בנותיך לא בחלק, אלא אם תתנו להם מתנות רשאות הן לאכול בחוזה ושוק. או אינו אלא אף הבנות בחלק, תלמוד לומר כי חקך וחק בניך נתנו, חק לבנים ואין חק לבנות⁴³: (טו)

שוק התרומה וחוזה התנופה. לשון אשר הונף ואשר הורם. תנופה מוליך ומביא, תרומה מעלה ומוריד. ולמה חלקן הכתוב תרומה בשוק ותנופה בחוזה, לא ידענו, ששניהם בהרמה והנפה⁴⁴:

על אשי החלבים. מכאן שהחלבים למטה בשעת תנופה (ספרא שמיני פ"א ס"י יא), וישוב המקראות שלא יכחישו זה את זה כבר פרשתי שלשתן בצו את אהרן (לעיל ז ל): (טז)

שעיר החטאת. שעיר מוספי ראש חודש. ושלושה שעירי חטאות קרבו בו ביום שעיר עזים, ושעיר נחשון, ושעיר ראש חודש, ומכולן לא נשרף אלא זה⁴⁵, ונחלקו בדבר חכמי ישראל, יש אומרים מפני טומאה שננעה בו נשרף, ויש אומרים מפני אנינות נשרף, לפי⁴⁶ שהוא קדשי דורות, אבל בקדשי שעה סמכו על⁴⁷ משה שאמר להם במנחה ואכלוה מצות⁴⁸:

דרש דרש. שתי דרישות הללו, מפני מה נשרף זה, ומפני מה נאכלו אלו, כך הוא בתורת

⁴¹ ע"י ספרי (שמיני פ"א ס"ד): ואכלוה מצות מה ת"ל מפני שהיא מנחת צבור והיא מנחת מצות שעה ואין כיוצא בה לדורות לכך נאמר ואכלוה מצות.

⁴² ע"י שם (ס"ט): תאכלו במקום טהור א"ר נחמיה וכי הראשונים אינם במקום טהור אלא זו טהרה שאינה ממין טומאה לטהר מטומאת מצורע לומר שיהו נאכלים בתוך ירושלים. וע"י זבחים נה ע"א: ת"ר: את חוזה התנופה ואת שוק התרומה תאכלו במקום טהור, אמר רבי נחמיה: וכי ראשונים בטומאה אכלום. אלא טהור, מכלל שהוא טמא, טהור מטומאת מצורע וטמא מטומאת זב, ואיזה זה. זה מחנה ישראל.

⁴³ ע"י שם (ס"י): אתה ובניך ובנותיך אתה ובניך בחלק ובנותיך במתנות. או יכול אתה ובניך ובנותיך בחלק כשהוא אומר כי חקך וחק בניך הוא אין חוק לבנות הא מה אני מקיים אתה ובניך ובנותיך אתה ובניך בחלק ובנותיך במתנות.

⁴⁴ ע"י לעיל הערה. **Error! Bookmark not defined.**

⁴⁵ ע"י ספרא (שם פ"ב ס"ב): דרוש דרש משה זה שעיר של ראש חדש. יכול שלשתם נשרפו ת"ל והנה שורף אחד נשרף ולא נשרפו שלשתם.

⁴⁶ ע"י ילקוט שמעוני תורה (רמז תקלא): ואת שעיר החטאת. שעיר זה שעיר נחשון. חטאת זו חטאת שמיני. דרש זה שעיר של ראש חדש. יכול שלשתן נשרפו ח"ל והנה שורף אחד נשרף ולא שלשתן נשרפו. דרש דרש שתי דרישות למה אמר להם מפני מה חטאת זו נשרפה ואלו מונחות. ואינו יודע איזו היא כשהוא אומר ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה הוי אומר זה שעיר של ראש חדש. ולפי⁴⁶.

⁴⁷ לזכרי (נוסף).

⁴⁸ ע"י זבחים (קא ע"א): תניא מפני אנינות שרפה, לכך נאמר כאלה, דברי רבי נחמיה. רבי יהודה ור"ש אומרים, מפני טומאה נשרפה. שאם אתה אומר מפני אנינות נשרפה היו לשלשתן שישרפה.

כהנים⁴⁹:

על אלעזר ועל איתמר. בשביל כבודו של אהרן הפך פניו כנגד הבנים וכעס⁵⁰:
לאמר. אמר להם השיבוני על דברי⁵¹: (יז)

מדוע לא אכלתם את החטאת במקום הקדש. וכי חוץ לקדש אכלוה, והלא שרפוה, ומהו
אומר במקום הקדש, אלא אמר להם שמא חוץ לקלעים יצאה ונפסלה (ספרא פ"ב סי' ד):
כי קדש קדשים הוא. ונפסלת ביוצא, והם אמרו לו לאו, אמר להם הואיל ובמקום הקדש היתה,
מדוע לא אכלתם אותה (שש):

ואתה נתן לכם לשאת וגו'. שהכהנים אוכלים ובעליהם מתכפרים (שש):
לשאת את עון העדה. מכאן למדנו ששעיר ראש חודש היה, שהוא מכפר על עון טומאת מקדש
וקדשיו, שחטאת שמיני וחטאת נחשון לא לכפרה באו⁵²: (יח)

הן לא הובא וגו'. שאילו הובא היה לכם לשרפה, כמו שנאמר וְכָל־חַטָּאת אֲשֶׁר יִבָּא מִדָּמָה
וְגו' (ויקרא ו כג)⁵³:

אכול תאכלו אתה. היה לכם לאכלה אף על פי שאתם אוונים⁵⁴:
כאשר צויתי. לכם במנחה: (יט)

וידבר אהרן. אין לשון דבור אלא לשון עו, שנאמר (במדבר כא ה) וידבר העם וגו' (ספרא שמיני פ"ב סי'
ו). אפשר משה קצף על אלעזר ועל איתמר⁵⁵ ואהרן מדבר, הא ידעת שלא היתה אלא מדרך⁵⁶
כבוד, אמרו, אינו בדין שיהא אבינו יושב ואנו מדברים לפניו, ואינו בדין שיהא תלמיד משיב
את רבו. יכול מפני שלא היה באלעזר להשיב, תלמוד לומר ויאמר אלעזר הבהן אל אנשי הצבא
וגו' (שם לא כא), הרי כשרצה דבר לפני משה ולפני הנשיאים, זו מצאתי בספרי של פנים שני⁵⁷:

⁴⁹ פ"ב סי' ב: מה ת"ל דרוש דרש משה שתי דרישות. אמר להם, מפני מה נשרף זה ומפני מה נאכלו
אלו. איני יודע איזה נשרף, כשהוא אומר ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה לכפר עליכם איזה שעיר
נושא את עון העדה, זה שעיר של ראש חודש, שנאמר ושעיר אחד לחטאת לכפר עליכם.
⁵⁰ עי' שם (סי' ג): ויקצוף על אלעזר ועל איתמר בני אהרן מלמד שנתן פניו כלפי בניו וכעס כנגד אהרן
מלמד שאף אהרן היה בקיצפון. הנותרים לא היה פינחס עמהם. לאמר השיבוני על דברי.
⁵¹ עי' הערה הקודמת.

⁵² עי' זבחים (קא ע"ב): תניא ואת שעיר החטאת דרש דרש משה שעיר זו שעיר נחשון חטאת זו חטאת
שמיני דרש שעיר של ראש חודש יכול שלשתן נשרפו, ת"ל והנה שורף, אחד נשרף ולא שלשתן נשרפו.
דרש דרש, שתי דרישות למה, אמר להו מפני מה חטאת זו נשרפה ואלו מונחות ואיני יודע איזהו כשהוא
אומר ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה הוי אומר זה שעיר של ראש חודש.

⁵³ עי' פסחים (פב ע"א): יוצא מנלן [דטעון שריפה] דכתיב הן לא הובא את דמה אל הקדש פנימה אמר
לו משה לאהרן מדוע לא אכלתם את החטאת שמא נכנס דמה לפני ולפנים אמר לו לאו אמר לו שמא
חוץ למחיצתה יצתה אמר לו לאו בקודש היתה אמר לו אי בקודש היתה והן לא הובא את דמה אל
הקדש פנימה מדוע לא אכלתם אותה מכלל דאי נפקא אי נמי עייל דמה לפני בת שריפה היא.

⁵⁴ עי' זבחים (קא ע"א): אמר לו משה לאהרן שמא נכנס דמה לפני ולפנים אמר לו הן לא הובא את
דמה שמא חוץ למחיצתה יצאת אמר לו בקדש היתה ודלמא באנינות אקריבתוה ופסלתוה אמר לו משה
וכי הם הקריבו אני הקרבתי וא"ל הן לא הובא את דמה ובקדש היתה אכול תאכלו אותה כאשר צויתי
באנינות יאכלוה אמר לו ותקראנה אותי כאלה ואכלתי חטאת היום הייטב בעיני ה' שמא לא שמעת
אלא בקדשי שעה.

⁵⁵ ועל איתמר" נמחה, ובמקומו איתא "ואיתמר"

⁵⁶ אלף מדרך נמחה, ובמקומו איתא זו אלף מידת

⁵⁷ עי' ספרי זוטא (פרק לא): לפי שנאמר ויקצוף על אלעזר ועל איתמר (ויקרא י טז). אפשר משה קצף
על אלעזר ועל איתמר ואהרן מדבר, הא ידעת שלא היתה זו אלא מדת כבוד. אמרו, אינו בדין שיהא
אבינו יושב ואנו מדברין לפניו, אינו בדין שיהא משה יושב ואנו משיבין אותו, שאין שבחו של אדם
שתלמידו משיבו. יכול מפני שלא היה כח באלעזר להשיב, אמרת, ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא
הא כשרצה דבר לפני משה ולפני הנשיאים וקבלו לו.

הן היום הקריבו. מהו אומר, אלא אמר להם משה שמא זרקתם דמה אוננים, שהאונן שעבד חילל, אמר לו אהרן, וכי הם הקריבו שהם הדיוטות, אני הקרבת, שאני כהן גדול, ומקריב אונן⁵⁸ (זבחים קא):

ותקראנה אתי כאלה. אפילו לא היו המתים בְּנֵי, אלא שאר קרובים שאני חייב להיות אונן עליהם כאלו, כגון כל האמורים בפרשת כהנים שהכהן מטמא להם: ואכלתי הטאת. ואם אכלתי, הייטב וגו':

היום. אבל אנינות לילה מותר, שאין אונן אלא יום קבורה⁵⁹: הייטב בעיני ה'. אם שמעת בקדשי שעה, אין לך להקל בקדשי דורות (זבחים קא ע"א): (ב) וייטב בעיניו. הודה ולא בוש לומר לא שמעת⁶⁰: (א) אל משה ואל אהרן. למשה אמר, שיאמר לאהרן:

לאמר אליהם. אמר שיאמר לאלעזר ולאייתמר. או אינו אלא לאמר לישראל, כשהוא אומר דברו אל בני ישראל, הרי דבור אמור לישראל, הא מה אני מקיים לאמר אליהם⁶¹, לבניו, לאלעזר ולאייתמר (ספרא שמיני פ"ב ס"א): (ב)

דברו אל בני ישראל. את כולם השוה להיות שלוחים בדבור⁶² זה, לפי שהושוו בְּדַמְיָהּ, וקבלו עליהם גזירת המקום מאהבה⁶³:

זאת החיה. לשון חיים, לפי שישראל דבוקים במקום וראויין להיות חיים, לפיכך הבדילם מן הטומאה וגזר עליהם מצות, ולאומות העולם לא אסר כלום. משל לרופא שנכנס לבקר את החולה וכו', כדאיתא במדרש רבי תנחומא (פרק ו'⁶⁴):

זאת החיה. מלמד שהיה משה אוהו בחיה ומראה אותה לישראל, זאת תאכלו וזאת לא תאכלו. את זה תאכלו וגו' (פסוק ט), אף בשרצי המים אחז מכל מין ומין והראה להם, וכן בעוף ואת אלה

⁵⁸ עי' לעיל הערה 54.

אי טינק די אבוב איז אינוף, בוט יו הד טו ברינג: עי' ילקוט שמעוני תורה (רמז תקלא): ודילמא באנינות אקרבתוה ופסלתוה אמר ליה, משה, הן הקריבו דפסלה בהו אנינות, אני הקרבתי. ודילמא אנב טרדייכו פשעיתו בה וואטמאי, אמר ליה, משה, כך אני בעיניך, שאני מבזה קדשי שמים. ותקראנה אותי כאלה, אפילו אלה כאלה אין אני מבזה קדשי שמים.

⁵⁹ עי' זבחים (ק ע"ב): תניא הן היום אני אסור ולילה מותר ולדורות בין ביום ובין בלילה אסור דברי רבי יהודה רבי אומר אנינות לילה אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים.

⁶⁰ עי' ספרא (שמיני פ"ב ס"י יב): וישמע משה וייטב בעיניו הודה מיד ולא בוש לומר לא שמעתי.

⁶¹ להס.

⁶² לדיבור

⁶³ עי' ספרא (שם פ"א ס"א): וידבר משה אל אהרן ואל אלעזר ואל איתמר בניו. בניו שקולים בו בכבוד ושקולים בו בדמימה. יכול אף הראשונים שקולים בו בכבוד ת"ל הנותרים הנותרים שקולים בו בכבוד ואין הראשונים שקולים בו בכבוד.

⁶⁴ ז"ל:

ראה ויתר גוים רבי תנחומא בן חנילאי אמר התיר להם את האסורים ואת השקצים ואת הרמשים מלה"ד לרופא שהלך לבקר ב' חולים ראה אחד מהם שהיה בסכנה אמר לבני ביתו תנו לו כל מאכל שהוא מבקש ראה האחד שעתיד לחיות אמר להם כך וכך מאכל יאכל כך וכך לא יאכל אמרו לרופא מה זה לזה אתה אומר יאכל כל מאכל שהוא מבקש ולאחר אמרת לא יאכל כו"כ אמר להם הרופא לזה שהוא לחיים אמרת לו זה לא תאכל אבל אותו שהוא למיתה אמרת להם כל מה שהוא מבקש תנו לו שאינו לחיים וכך הקב"ה התיר לעכו"ם השקצים והרמשים אבל ישראל שהם לחיים אמר להם והייתם לי קדושים כי קדוש אני אל תשקצו את נפשותיכם את זה תאכלו ואת זה לא תאכלו לא תטמאו בהם ונטמאתם במלמה שהם לחיים שנאמר (דברים ד) ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום הוי עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים שלשה דברים נתקשה משה והראה לו הקב"ה וכו'. (כאן נשלמו חדושים מפנינים יקרים מה שמצאנו נוסף על הראשונים).

רש"י שמיני

תשקצו מן העוף (פסוק יג), וכן בשרצים וזה לכם הטמא (פסוק כט) (ספרא פ"ב ס"י ב):
זאת החיה החיה מכל הבהמה. מלמד שהבהמה בכלל חיה (חולין ע"א): (ג) מפרסת. כתרנומו

סדיקא:

פרסה. פלאנט"ה בלע"ז:

ושסעת שסע. שמובדלת מלמעלה ומלמטה בשתי צפרנין, כתרנומו ומטלפין טלפין, שיש
שפרסותיו סדוקות מלמעלה ואינן⁶⁵ שסועות ומובדלות לגמרי, שמלמטה מחוברות:

מעלת גרה. מעלה ומקיא האוכל ממעיה ומחזרת אותו לתוך פיה לכתשו ולתחנו הדק:

גרה. כך שמו, ויתכן להיותו⁶⁶ מגזרת מים הנגרים (שמואל ב יד), שהוא נגרר אחר הפה, ותרנומו
פְּשָׁרָא, שע"י הגרה האוכל נפשר ונמוח:

בבהמה. תיבה זו יתירה היא לדרשה, להתיר את השליל הנמצא במעי אמו (ספרא שמיני פ"ב ס"י

ט):

אתה תאכלו. ולא בהמה טמאה. והלא באזהרה היא, אלא לעבור עליה בעשה ולא תעשה⁶⁷:

(ח)

מבשרם לא תאכלו. אין לי אלא אלו, שאר בהמה טמאה שאין לה⁶⁸ שום סימן טהרה מנין,

אמרת קל וחומר, ומה אלו שיש בהן קצת סימני טהרה אסורות וכו'⁶⁹:

מבשרם. על בשרם באזהרה, ולא על עצמות וגידין וקרנים ומלפנים⁷⁰:

ובנבלתם לא תגעו. יכול יהו ישראל מוזהרים על מגע נבלה, תלמוד לומר אמור אל הכהנים

וגו' (ויקרא כא א), כהנים מוזהרין, ואין ישראל מוזהרין. קל וחומר מעתה, ומה טומאת המת חמורה

לא הזהיר בה אלא כהנים, טומאת נבלה קלה לא כל שכן, ומה תלמוד לומר לא תגעו, ברגל⁷¹.

(וזהו שאמרו חייב אדם לטהר עצמו ברגל)⁷²: (ט)

סנפיר. אלו ששט בהם:

קשקשת. אלו קליפין הקבועים בו, כמו שנאמר וְשָׂרִיזִין קְשָׁקְשִׁים הוא לבוש⁷³ (שמואל א יז ה)⁷⁴: (י)

⁶⁵ ואינה.

⁶⁶ לתחו.

⁶⁷ ע"י ספרא (שמיני פ"ג ס"י א-ב): בבהמה אותה תאכלו, לרבות את השיליא. יכול אפילו יצאת מקצתה
ת"ל אותה תאכלו אותה באכילה ואין בהמה טמאה באכילה. אין לי אלא בעשה בלא תעשה מנין תלמוד
לומר הגמל והארנבת והשפן והחזיר מבשרם לא תאכלו. אין לי אלא אלו בלבד שאר בהמה טמאה מנין
ודין הוא ומה אלו שיש בהם סימני טהרה הרי זה בלא תעשה על אכילתן שאין בהם סימני טהרה אינו
דין שיהו בלא תעשה על אכילתם. נמצאו הגמל והארנבת והשפן והחזיר מן הכתוב ושאר בהמה טמאה
מקל וחומר. נמצא מצות עשה שלהם מן הכתוב ומצות לא תעשה שלהם מק"ו. וע"י עוד זבחים לד ע"א.
⁶⁸ לו.

⁶⁹ ע"י הערה הקודמת.

⁷⁰ ע"י ספרא (שמיני פ"ד ס"י ח): מבשרם ולא מן העצמות ולא מן הגידים ולא מן הטלפיים שלהם.
⁷¹ ע"י ר"ה טז ע"ב: אמר רבי יצחק חייב אדם לטהר את עצמו ברגל שנאמר ובנבלתם לא תגעו תניא
נמי הכי ובנבלתם לא תגעו יכול יהו ישראל מוזהרין על מגע נבילה תלמוד לומר אמור אל הכהנים בני
אהרן בני אהרן מוזהרין בני ישראל אין מוזהרין והלא דברים קל וחומר ומה טומאה חמורה כהנים
מוזהרין ישראלים אינן מוזהרין טומאה קלה לא כל שכן אלא מה תלמוד לומר ובנבלתם לא תגעו ברגל.
⁷² (נמחק).

⁷³ כמו שנאמר וְשָׂרִיזִין קְשָׁקְשִׁים הוא לבוש (נמחק).

⁷⁴ ע"י חולין (סו ע"ב): סנפיר וקשקשת ממאי דקשקשת לבושה הוא דכתיב ושריזין קשקשים הוא לבוש
ולכתוב רחמנא קשקשת ולא ליכתוב סנפיר א"ר אבהו וכן תנא דבי ר' ישמעאל יגדיל תורה ויאדיר.
ועי"ש נט ע"א: ואלו הן קשקשין הקבועין בו וסנפירים הפורח בהן.

שריץ. בכל מקום משמעו דבר נמוך שרוחש ונד⁷⁵ על הארץ: (יא)
 ושקץ יהיו. לאסור את עירוביהן אם יש בו בנותן טעם⁷⁶:
 מברשם. אינו מוזהר על הסנפירים ועל העצמות⁷⁷:
 ואת נבלתם תשקצו. לרבות יבחושין שסיננן⁷⁸, יבחושין מושיילונ"ש בלע"ז: (יב)
 כל

אשר אין לו וגו'. מה תלמוד לומר, שיכול אין לי⁷⁹ שיהא מותר אלא המעלה סימנין שלו
 ליבשה, השירין במים מנין, תלמוד לומר כל אשר אין לו סנפיר וקשקשת במים, הא אם היו לו
 במים אף על פי שהשירין בעלייתו, מותר⁸⁰: (יג)

לא יאכלו. לחייב את המאכילין לקטנים (יבמות קיד.), שכך משמעו לא יהיו נאכלים על ידך. או
 אינו אלא לאסרן בהנאה, תלמוד לומר לא תאכלו (דברים יד), באכילה אסורין, בהנאה מותרין⁸¹.
 כל עוף שנאמר בו למינה, למיננו, למינהו, יש באותו המין שאין דומין זה לזה לא במראיהם ולא
 בשמותם, וכולן מין אחד⁸²: (טז)

הניץ. אישפרוי"ר: (יז)
 השלך. פירשו רבותינו (חולין סג.) זה השולה דגים מן הים, וזהו שתרגם אונקלוס וְשִׁלְיִנְנָא⁸³:
 כוס וינשוף. הם צואיטי"ש הצועקים בלילה, ויש להם לסתות⁸⁴ כאדם, ועוד⁸⁵ אחר דומה לו
 שקורין ייב"ץ: (יח)

התנשמת. היא קלב"א שורי"ץ, ודומה לעכבר ופורחת בלילה. ותנשמת האמורה בשרצים היא
 דומה לה, ואין לה עינים, וקורין לה טלפ"א: (יט)
 החסידה. זו דיה לבנה, ציגוני"ה. ולמה נקרא שמה חסידה, שעושה חסידות עם חברותיה

⁷⁵ ונע (נוסף).

⁷⁶ עי' ספרא (שמיני פ"ג סי' ט): ושקץ יהיו לכם לאסור את עירובם. כמה יהיה בו ויהא אסור עשר זוז
 ביהודה שהן עשר סלעים בגליל בגרב שמחזיק סאתים. דג טמא צירו אסור ר' יהודה אומר רביעית
 בסאתים רבי יוסי אומר אחד בששה עשר בו. ועי' חולין צט ע"א: מין ושאינו מינו כיצד גריסין שנתבשלו
 עם העדשים אם יש בהם בנותן טעם בין יש בהן להעלות במאה ואחד בין אין בהן להעלות במאה ואחד
 אסור.

⁷⁷ עי' שם י: מברשם ולא מן העצמות ולא מן הסנפירים שלהם. ואת נבלתם תשקצו להביא מן
 היבחושים שסיננן.

⁷⁸ עי' הערה הקודמת. ועי' חולין סז ע"א: NEW PSSUK כל השרץ השורץ על הארץ, לרבות יבחושין
 שסיננן; טעמא, דסיננן, הא לא סיננן, שרי.

⁷⁹ (אלף) נוסף

⁸⁰ עי' ספרא (שמיני פ"ג סי' יא) כל אשר אין לו סנפיר וקשקשת במים מה תלמוד לומר שיכול אין לי
 אלא המעלה סימני טהרה שלו ליבשה השירו במים מנין תלמוד לומר במים.

⁸¹ עי' שם (פ"ה סי' א): לא יאכלו לחייב את המאכיל כאוכל. או לא יאכלו לאוסרה בהנאה תלמוד לומר
 לא תאכלו הא כיצד בהנאה מותרים באכילה אסורים הא מה אני מקיים לא יאכלו לחייב את המאכיל
 כאוכלו.

ועי' יבמות קיד ע"א: לא תאכלום כי שקץ הם, לא תאכלום, להזהיר הגדולים על הקטנים; מאי לאו
 דאמר להו לא תאכלו. לא, דלא ליספו ליה בידיהם.

⁸² עי' ספרא (שמיני פ"ה סי' ה) נץ זה הנץ. למינהו להביא בר חריא. מה תלמוד לומר למינהו למינהו
 ארבע פעמים שיכול אלו יהיו אסורים והשאר יהיו מותרים תלמוד לומר למינהו למינהו ריבה הא כיצד
 הריני למד מן המפורש

WHY DI DYOU ERSE THIS
⁸³ וְשִׁלְיִנְנָא.

⁸⁴ לחיים ולסמות

⁸⁵ ועוף

במוזנות⁸⁶:

האנפה. היא דיה רגזנית⁸⁷, ונראה לי שהיא שקורין לה היירוין:
הדוכיפת. תרנגול הבר, וְכַרְפֵּלְתוּ כפולה, ובלעז הרופ"א. ולמה נקרא שמו דוכיפת, שהודו
כפות, וזו היא כרבלתו⁸⁸, וְנִגְרַ מוֹרָא נקרא על שם מעשיו, כמו שפירשו רבותינו במס' גיטין
בפרק מי שאחזו (דף סה:):⁸⁹ (כ)

שרין העוף. הם הדקים הנמוכים הרוחשין על הארץ, כגון זבובים וצרעין ויתושין וחגבים: (כא)
על ארבע. על ד' רגלים:

ממעל לרגליו. סמוך לצוארו יש לו כמין שתי רגלים לבד ד' רגליו, וכשרוצה לעוף ולקפוץ מן
הארץ מתחזק באותן שתי כרעים ופורח. ויש מהן הרבה כמות⁹⁰ שקורין לנגושט"א, אבל אין
אנו בקיאים בהן, שארבעה סימני טהרה נאמרו בהם, ארבע רגלים, וד' כנפים, וקרסולין אלו
כרעים הכתובים כאן, וכנפיו חופין את רובו (הולין נב). וכל סימנים הללו מצויין באותן שבינותינו,
אבל יש שראשן ארוך ויש שאין להם זנב (שם סה:), וצריך שיהא שמו חגב, ובוה אין אנו יודעים
להבדיל ביניהם: (כג)

וכל שרין העוף וגו'. בא ללמד שאם יש לו חמש, טהור (תי"כ פ"ה סי' י): (כד)

ולאלה. (תי"ב) העתידין להאמר למטה בענין:

תטמאו. כלומר בנגיעתם יש טומאה: (כה)

וכל הנשא מנבלתם. כל מקום שנאמרה טומאת משא, חמורה מטומאת מגע, שהיא טעונה
כבוס בגדים⁹¹: (כו)

מפרסת פרסה ושסע איננה שסעת. כגון גמל שפרסתו סדוקה למעלה, אבל למטה היא
מחוברת. כאן למדך שנבלת בהמה טמאה מטמאה, ובענין שבסוף הפרשה פירש על בהמה
טהורה: (כז)

על כפיו. כגון כלב ודוב וחתול:

טמאים הם לכם. למגע: (כט)

וזה לכם הטמא. כל טומאות הללו אינן לאיסור אכילה, אלא לטומאה ממש, להיות טמא
במגע, ונאסר לאכול תרומה וקדשים⁹² וליכנס למקדש:
החלד. מוש"טילה:

⁸⁶ עי' חולין דף סג ע"א: אמר רב יהודה החסידה זו דיה לבנה למה נקרא שמה חסידה שעושה חסידות עם חברותיה.

⁸⁷ עי"ש: האנפה זו דיה רגזנית למה נקרא שמה אנפה שמנאפת עם חברותיה.

⁸⁸ עי' שם: דוכיפת שהודו כפות תניא נמי הכי דוכיפת שהודו כפות וזהו שהביא שמיר לבית המקדש.
⁸⁹ ז"ל: אמר ליה אשמדאי [לשלמה המלך]: לדידי לא מסיר לי [לי עצמי לא נמסר] השמיר, אלא לשרא דימא מסיר ליה [לשרו של הים נמסר] השמיר, ולא יהיב ליה אלא לתרנגולא ברא דמהימן ליה אשבעתיה [ואינו מוסר את השמיר אלא לתרנגול הבר שהוא נאמן לו בשבעתו] כשנשבע לו להחזירו לו. ומאי עבד ביה [ומה עושה בו] תרנגול הבר. ממטי ליה לטורי דלית בהו [מביא אותו להרים שאין בהם] ישוב של זרעים ואילנות להתפרנס שם. ומנח לה אשינא דטורא ופקע טורא [ומניח את השמיר על שן ההר, וההר מתבקע] מעט כמין חריץ, ומנקיט מייתי ביזרני מאילני, ושדי התם, והוי ישוב [ולוקח ומביא זרעים מאילנות וזורק שם בחריץ, וגדלים שם אילנות להתפרנס מהם]. והיינו דמתרגמינן [וזהו שאנו מתרגמים]: "דוכיפת", נגר טורא [חותך הרים] [ויקרא יא, יט].

⁹⁰ בלאתן

⁹¹ עי' ספרא (פ"ד סי' ז): הנוגע יטמא עד הערב ואין הנוגע מטמא בגדים והלא דין הוא ומה אם משא מועט הרי הוא מטמא בגדים מגע מרובה אינו דין שיטמא בגדים ת"ל הנוגע יטמא עד הערב ואין הנוגע מטמא בגדים. לא היה במהדורא הקודמת.

⁹² נמחק

והצב. פוי"ט, שדומה לצפרדע: (ל)

אנקה. הריצו"ן:

הלטאה. לישרד"ה:

החמט. לימצ"א:

תנשמת. טלפ"א: (לב)

במים יובא. ואף לאחר טבילתו טמא הוא לתרומה⁹³:

עד הערב. ואחר כך:

וטהר. בהערב השמש⁹⁴: (לג)

אל תוכו. אין כלי חרס מיטמא אלא מאויר⁹⁵:

כל אשר בתוכו יטמא. הכלי חוזר ומטמא מה שבאוירו⁹⁶ (ס"א צ"ל בתוכו)⁹⁷:

ואתו תשברו. למד שאין לו טהרה במקוה⁹⁸: (לד)

מכל האכל אשר יאכל. מוסב על מקרא העליון כל אשר בתוכו יטמא, מכל האכל אשר יאכל אשר יבוא עליו מים, והוא בתוך כלי חרס הטמא, יטמא, וכן כל משקה אשר ישתה בכל כלי והוא בתוך כלי חרס הטמא, יטמא⁹⁹. למדנו מכאן דברים הרבה, למדנו שאין אוכל מוכשר ומתוקן לקבל טומאה עד שיבאו עליו מים פעם אחת, ומשבאו עליו מים פעם אחת, מקבל טומאה לעולם ואפילו נגוב. והיין והשמץ וכל הנקרא משקה מכשיר זרעים לטומאה כמים, שכך יש לדרוש המקרא, אשר יבוא עליו מים או כל משקה אשר ישתה בכל כלי, יטמא האוכל¹⁰⁰. ועוד למדו רבותינו מכאן שאין ולד הטומאה מטמא כלים, שכך שנינו (פסחים כ ע"א ע"ב) יכול יהיו כל הכלים מטמאין מאויר כלי חרס, תלמוד לומר כל אשר בתוכו יטמא, מכל האוכל, אוכל ומשקה מיטמא מאויר כלי חרס ואין כל הכלים מיטמאין מאויר כלי חרס, לפי שהשרץ אב

⁹³ עי' ספרא (שמיני פ"ח סי' ח-ט): במים יובא כולו כאחת יכול מקצתו תלמוד לומר ובא השמש וטהר מה טהרה אמורה למטן ביאת שמש כולו כאחת אף כאן ביאת כלי כולו כאחת. וטמא עד הערב יכול לכל דבר תלמוד לומר וטהר. אי וטהר יכול לכל דבר תלמוד לומר וטמא עד הערב. הא כיצד טהור לחולין מבעוד יום ולתרומה משתחשך, ועי' יבמות עה ע"א.

⁹⁴ פ"ט.

⁹⁵ עי' ספרא (שמיני פ"ז סי' ה): אל תוכו מתוכו הוא מטמא ואינו מטמא מאחוריו. הלא דין הוא מה כלי שטף שאינו מטמא מתוכו מטמא מאחוריו כלי חרס שמטמא מתוכו אינו דין שמטמא מאחוריו תלמוד לומר מתוכו מתוכו הוא מטמא ואין מטמא מאחוריו, ועי' חולין כד ע"ב.

⁹⁶ עי' הערה הקודמת.

⁹⁷ נמחק.

⁹⁸ עי' ספרא (שמות פ"ז סי' יג): אותו תשבורו יכול ישברנו ודאי והרי הוא אומר בזב וכלי חרס אשר יגע בו הזב ישבר יכול ישברנו ודאי ת"ל אותו תשבורו אותו אתה שובר ואי אתה שובר כלי חרס של זב. ק"ו ומה אם הנוגע בזב החמור אינו טעון שבירה הנוגע בשרץ הקל אינו דין שלא יטעון שבירה. וא"כ למה נאמר אותו תשבורו מלמד שאין לו טהרה אלא שבירתו. ד"א אותו אתה שובר על טהרתו ואי אתה שובר אוכלים ומשקים לטהרתו:

⁹⁹ וכן כל משקה חקר ישתה בכל כלי והוא צתוך כלי חרס הטמא, יטמא נמחק).

¹⁰⁰ עי' חולין לו ע"א: מכל האוכל אשר יאכל וגו' אוכל הבא במים הוכשר אוכל שאינו בא במים לא הוכשר. ועי' ספרא (שמיני פ"א סי' ז): ומה מים שהם חוזרים לידי אביהם ליטהר מכשירים את הזרעים משקין שאין חוזרים לידי אביהן ליטהר אינו דין שמכשירים את הזרעים. לא אם אמרת במים שנעשין אב הטומאה לטמא אדם ולטמא בגדים תאמר במשקין שאין נעשים אב הטומאה לטמא אדם ולטמא בגדים. הואיל ואין נעשים אב הטומאה לטמא אדם ולטמא בגדים לא יכשירו את הזרעים תלמוד לומר מים מים נאמר מים למעלה ומים אמורים למטה מה מים אמורים למעלה עשה בו שאר משקין כמים אף מים אמורים למטה עשה בה שאר משקין כמים.

הטומאה והכלי שנטמא ממנו ולד הטומאה, לפיכך אינו חוזר ומטמא כלים שבתוכו¹⁰¹. ולמדנו עוד שהשרץ שנפל לאויר תנור והפת בתוכו ולא נגע השרץ בפת, התנור ראשון והפת שנייה, ולא נאמר רואין את התנור כאלו מלא טומאה ותהא הפת תחילה, שאם אתה אומר כן, לא נתמעטו כל הכלים מליטמא מאויר כלי חרס, שהרי טומאה עצמה נגעה בהן מגבן¹⁰². ולמדנו עוד, על ביאת מים שאינה מכשרת זרעים אלא אם כן נפלו עליהן משנתלשו, שאם אתה אומר מקבלין הכשר במחובר, אין לך שלא באו עליו מים, ומהו אומר אשר יבוא עליו מים, משנתלשו¹⁰³. ולמדנו עוד שאין אוכל מטמא אחרים אלא אם כן יש בו כביצה שנאמר אשר יאכל, אוכל הנאכל בבת אחת, ושיערו חכמים אין בית הבליעה מחזיק יותר מביצת תרנגולת¹⁰⁴: (לה)

תנור וכירים. כלים המיטלטלין הם, והם של חרס, ויש להן תוך, ושופת את הקדרה על נקב החלל, ושניהם פיהם למעלה:

יתין. שאין לכלי חרס טהרה בטבילה:

וטמאים יהיו לכם. שלא תאמר מצווה אני לנוצצם, תלמוד לומר וטמאים יהיו לכם, אם רצה לקיימן בטומאתן רשאי¹⁰⁵: (לו)

אך מעין ובור מקוה מים. המחברים לקרקע, אין מקבלין טומאה. ועוד יש לך ללמוד: יהיה טהור. הטובל בהם מטומאתו:

ונגע בנבלתם יטמא. אפי' הוא בתוך מעין ובור ונוגע בנבלתם יטמא, שלא תאמר קל וחומר, אם מטהר את הטמאים מטומאתם, קל וחומר שיציל את הטהור מליטמא, לכך נאמר ונוגע בנבלתם יטמא¹⁰⁶: (לז)

זרע זרוע. זריעה של מיני זרעונין. זרוע שם דבר הוא, כמו ויתגודלנו מן הזרעים (דניאל א יב): טהור הוא. למדך הכתוב שלא הוכשר ונתקן לקרות אוכל לקבל טומאה עד שיבואו עליו מים: (לח)

וכי יתן מים על זרע. לאחר שנתלש, שאם תאמר יש הכשר במחובר, אין לך זרע שלא הוכשר¹⁰⁷:

¹⁰¹ ע"י שבת (קלח ע"ב): עתידה אשה שתטול ככר של תרומה ותחזור בבתי כנסיות ובבתי מדרשות לידע אם טמאה היא ואם טהורה היא ואין מבין אם טהורה היא ואם טמאה היא בהדיא כתיב ביה מכל האכל אשר יאכל אלא לידע אם ראשונה היא ואם שניה היא ואין מבין הא נמי מתניתין היא כדתנן השרץ שנמצא בתנור הפת שבתוכו שניה שהתנור תחילה מסתפקא להו הא דאמר ליה רב אדא בר אהבה לרבא ליחזייה האי תנורא כמאן דתניא יכול יהו כל הכלים מיטמאין באויר כלי חרס תלמוד לומר כל אשר תנורא כמאן דמלי טומאה דתניא יכול יהו כל הכלים מיטמאין באויר כלי חרס תלמוד לומר כל אשר בתוכו יטמא מכל האכל אשר יאכל אוכלין מטמאין באויר כלי חרס ואין כלים מטמאין באויר כלי חרס. ¹⁰² ע"י הערה הקודמת.

¹⁰³ נמחק.

¹⁰⁴ ע"י יומא (פ ע"א): טומאת אוכלין כביצה מנלן אמר רבי אבהו אמר רבי אלעזר דאמר קרא מכל האכל אשר יאכל אוכל הבא מחמת אוכל ואיזה זה ביצת תרנגולת.

¹⁰⁵ ע"י ספרא (שמיני ח י): יותץ, יכול יתצם ודאי ת"ל וטמאים יהיו, מקיימים אותם בטומאתם.

¹⁰⁶ ע"י ספרא (שמיני פ"ט ס' ה): ונוגע בנבלתם יטמא. הילל אומר אפילו הם בתוך המים שהייתי אומר הואיל והארץ מעלה את הטמאים מטומאתן והמקוה מעלה את הטמאים מטומאתן מה הארץ מצלת את הטהורים מליטמא אף המקוה יציל את הטהורים מליטמא תלמוד לומר ונוגע בנבלתם יטמא אפילו הם בתוך המים.

¹⁰⁷ ע"י ספרא (שמיני פ"ט ס' ד): וכי יפול מנבלתם על כל זרע זרוע אשר יזרע טהור הוא, וכי יתן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו טמא הוא, יש לי בענין הזה זרעים טמאים וזרעים טהורים מחוברים לקרקע ותלושין מן הקרקע מתן בידי אדם ומתן בידי שמים אוכלי אדם ואוכלי בהמה יש לך לחילוק, אם אומר

מים על זרע. בין מים, בין שאר משקין, בין הם על הזרע, בין הזרע נפל לתוכו, הכל נדרש בתורת כהנים¹⁰⁸:

ונפל מנבלתם עליו. אף משנגב מן המים, שלא הקפידה תורה אלא להיות עליו שם אוכל, ומשירד עליו הכשר קבלת טומאה פעם אחת שוב אינו נעקר הימנו: (לט) מנבלתה. ולא בעצמות וגידים, ולא בקרנים וטלפים, ולא בעור (חולין ע"ב): (מ) והנשא את נבלתה. המורה טומאת משא מטומאת מגע, שהנושא מטמא בגדים, והנוגע אין בגדיו טמאין, שלא נאמר בו יכבס בגדיו:

והאכל מנבלתה. יכול תטמאנו אכילתו, כשהוא אומר מנבלת עוף טהור נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה כהן (ויקרא כ"ה), אותה מטמאה בגדים באכילתה, ואין נבלת בהמה מטמאה בגדים באכילתה בלא משא, כגון, אם תחבה לו חבירו בבית הבליעה, אם כן מה תלמוד לומר האכל, ליתן שיעור לנושא ולנוגע כדי אכילה, והוא בזית¹⁰⁹:

וטמא עד הערב. אף על פי שטבל, צריך הערב שמש¹¹⁰: (מא) השרץ על הארץ. להוציא את היתושין שִׁבְבְּלִיסִין וְשִׁבְּפֹלִין, ואת הזיזין שבעדשים, שהרי לא שרצו על הארץ אלא בתוך האוכל, אבל משיצאו לאויר ושרצו, הרי נאסרו¹¹¹: לא יאכל. לחייב על המאכיל כאוכל¹¹². ואין קרוי שרץ, אלא דבר נמוך קצר רגלים שאינו נראה אלא כרוחש ונד: (מב)

הולך על גחון. זה נחש (חולין ס"ו ע"ב), ולשון גחון, שְׁחִיָּה, שהולך שָׁח ונופל על מעיו: כל הולך. להביא השלשולין ואת הדומה לדומה (שם):

אתה מחוברים טמאים ותלושים טהורים טמאת את הכל, וכשאתה אומר מחוברים טהורים ותלושים טמאים טמאת מקצת וטהרת מקצת.

¹⁰⁸ ע"י ספרא (שמיני פ"א ס' ה-ו) וכי יתן מים על זרע. הרי זה בא ללמד על השרץ שלא יטמא את הזרעים אלא לאחר הכשר. והלא דין הוא טימא כלי חרס וטימא בשרץ מה כלי חרס אינו מטמא את הקל נקל בשרץ החמור אלא יטמא בהכשר ושלא בכהשר תלמוד לומר וכי יתן מים טמא הרי בא ללמד על השרץ שלא יטמא את הזרעים אלא לאחר הכשר. אין לי אלא אחר הכשר מים מנין לרבות לעשות שאר משקים כמים. ודין הוא ומה אם כלי חרס הקל עשה בו שאר משקים כמים השרץ החמור אינו דין שנעשה בו שאר משקים כמים. או כלך לדרך זו חמור כלי חרס שהוא מטמא מאוירו תלמוד לומר מים מים אמורים למעלה ומים אמורים למטה מה מים אמורים למעלה עשה בהם שאר משקים כמים אף מים האמורים למטה עשה בו שאר משקים כמים.

¹⁰⁹ ע"י נדה מב ע"ב: יכול תהא נבלת בהמה מטמאה בגדים אבית הבליעה, ת"ל נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה, מי שאין לה טומאה אלא אכילתה, יצתה זו שטמאה קודם שיאכלנה, ותיתי בק"ו מנבלת עוף טהור: ומה נבלת עוף טהור, שאין לה טומאה בחוץ יש לה טומאה בפנים, זו שיש לה טומאה בחוץ, אינו דין שיש לה טומאה בפנים. אמר קרא בה, בה ולא באחרת. אם כן מה תלמוד לומר והאוכל. ליתן שיעור לנוגע ולנושא כאוכל, מה אוכל, בכזית, אף נוגע ונושא, בכזית.

¹¹⁰ ע"י ספרא (שמיני פ"ח ס' ט): וטמא עד הערב יכול לכל דבר תלמוד לומר וטהר. אי וטהר יכול לכל דבר תלמוד לומר וטמא עד הערב. הא כיצד טהור לחולין מבעוד יום ולתרומה משתחשך. WHY DID YOU ERSE THIS.

¹¹¹ ע"י חולין (סז ע"ב): השרץ השורץ על הארץ, לימא מסייע ליה דתני חדא, על הארץ להוציא את הזיזין שבעדשים ואת היתושים שבכליסים ותולעת שבתמרים ושבגרוגרות, ותניא אידך, כל השרץ השורץ על הארץ, לרבות תולעת שבעיקרי זיתים ושבעיקרי גפנים. מאי לאו אידי ואידי בפירא והא באביה והא שלא באביה, לא אידי ואידי באביה ולא קשיא הא בפירא הא באילנא גופא דיקא נמי דקתני תולעת שבעיקרי זיתים ושבעיקרי גפנים ש"מ בעי רב יוסף פרשה ומתה מהו מקצתה מהו לאויר העולם מהו, תיקו.

¹¹² ע"י ספרא (שמיני פרק פ"ב ס' א): לא יאכלו לחייב את המאכיל כאוכל. או לא יאכלו לאוסרם בהנאה ת"ל לא תאכלום. הא כיצד באכילה הם אסורים בהנאה הם מותרים. הא מה אני מקיים לא יאכלו לחייב את המאכיל כאוכל.

הולך על ארבע. זה עקרב (שם):
 כל. להביא את החפושית (שם), אשקרבי"ט בלע"ז, ואת הדומה לדומה:
 מרבה רגלים. זה נָדָל (שם), שרץ שיש לו רגלים מראשו ועד זנבו לכאן ולכאן, וקורין צינטפיד"ש:
 (מג)
 אל תשקצו. באכילתן, שהרי כתיב נפשותיכם, ואין שקוץ נפש במגע, וכן ולא תטמאו
 באכילתם:
 ונטמתם בם. אם אתם מטמאין בהן בארץ, אף אני מטמא אתכם בעולם הבא ובישיבת
 מעלה¹¹³: (מד)
 כי אני ה' אלהיכם. כשם שאני קדוש, שאני ה' אלהיכם, כך והתקדשתם, קדשו את עצמכם
 למטה¹¹⁴:
 והייתם קדשים. לפי שאני אקדש אתכם למעלה ולעולם הבא¹¹⁵:
 ולא תטמאו וגו'. לעבור עליהם בלאוין הרבה, וכל לאו מלקות, וזהו שאמרו בגמ' (מכות טז:) אכל
 פופיתא לוקה ארבע, נמלה לוקה חמש, צרעה לוקה שש: (מה)
 כי אני ה' המעלה אתכם. על מנת שתקבלו מצותי העלית אתכם¹¹⁶. (דבר אחר כי אני ה'
 המעלה אתכם, בכולן כתיב הוצאתי, וכאן כתיב המעלה, תנא דבי רבי ישמעאל אלמלי לא
 העליתי את ישראל ממצרים אלא בשביל שאין מטמאין בשרצים כשאר אומות דיים, ומעליותא
 היא גבייהו, והוא לשון מעלה¹¹⁷): (מז)
 להבדיל. לא בלבד השונה, אלא שתהא יודע ומכיר ובקי בהן:
 בין הטמא ובין הטהור. צריך לומר בין המור לפרה, והלא כבר מפורשים הם, אלא בין טמא
 לך לטהור לך, בין נשחט חציו של קנה לנשחט רובו¹¹⁸:
 ובין החיה הנאכלת. צריך לומר בין צבי לערוד, והלא כבר מפורשים הם, אלא בין שנולדו
 בה סימני טרפה כשרה, לנולדו בה סימני טרפה פסולה¹¹⁹:

¹¹³ עי' יומא (לט ע"א): תנו רבנן ולא תטמאו בהם ונטמתם בם אדם מטמא עצמו מעט מטמאין אותו הרבה מלמטה מטמאין אותו מלמעלה בעולם הזה מטמאין אותו לעולם הבא.
¹¹⁴ עי' ספרא (שמיני פ"ב ס' ג): כי אני ה' אלהיכם והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני (ה') כשם שאני קדוש כך אתם קדושים כשם שאני פרוש כך אתם היו פרושים.
¹¹⁵ עי' יומא לט ע"א: והתקדשתם והייתם קדשים אדם מקדש עצמו מעט מקדשין אותו הרבה מלמטה מקדשין אותו מלמעלה בעולם הזה מקדשין אותו לעולם הבא.
¹¹⁶ עי' ספרא (שמיני פ"ב ס' ג): כי אני ה' המעלה אתכם מארץ מצרים על כן העליתי אתכם מארץ מצרים על תנאי שתקבלו עליכם עול מצות שכל המודה בעול מצות מודה ביציאת מצרים וכל הכופר בעול מצות כופר ביציאת מצרים. להיות לכם לאלהים בעל כורחכם.
¹¹⁷ עי' בבא מציעא (סא ע"ב): לכדתנא דבי רבי ישמעאל דתנא דבי רבי ישמעאל אמר הקדוש ברוך הוא אילמלא (לא) העליתי את ישראל ממצרים אלא בשביל דבר זה שאין מטמאין בשרצים דיי.
¹¹⁸ עי' ספרא (שמיני פ"ב ס' ז): להבדיל בין הטמא ובין הטהור, צ"ל בין פרה לחמור. והלא כבר הם מפורשים א"כ למה נאמר ולהבדיל בין הטמא ובין הטהור בין טמאה לך לטהורה לך בין שנשחט רובו של קנה לנשחט חציו וכמה הוא בין רובו לחציו מלא שיערה.
¹¹⁹ עי' שם (ס' ח): בין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל צ"ל בין צבי לערוד. והלא הם כבר מפורשים א"כ למה נאמר בין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל בין טריפה כשירה לטריפה פסולה. אחרים אומרים בין החיה אשר לא תאכל בא ליתן אזהרה לחיה.